

การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*

DEVELOPMENT AND REVISION OF THE MASTER OF POLITICAL
SCIENCE AND DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE PROGRAMS,
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES, MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY

พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต¹, พระมหาชินกร สุจิตโต² และ พระมหาอรุณ ปณญารุโน³

Phrakhrusangharak Yodsawi Pamuttor¹, Phrachinakorn Sucitto² and Phramaha Arun Panyaruno³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: weacha@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569

Received 21 February 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 27 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

Citation:

* พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต, พระมหาชินกร สุจิตโต และ พระมหาอรุณ ปณญารุโน. (2569). การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 3(1), 1-8.

Phrakhrusangharak Yodsawi Pamuttor, Phrachinakorn Sucitto and Phramaha Arun Panyaruno. (2026). Development and Revision of the Master of Political Science and Doctor of Political Science Programs, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University. Journal of Social Sciences Innovations, 3(1), 1-8.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jssi.2026.1>

Website: <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi>

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตสามารถพิจารณาเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) ด้านบริบท มุ่งเน้นความสอดคล้องของหลักสูตรกับปณิธาน วิสัยทัศน์ ปรัชญา และพันธกิจของมหาวิทยาลัยและคณะ รวมถึงความเชื่อมโยงกับความต้องการของประเทศ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ครอบคลุมความชัดเจนของวัตถุประสงค์หลักสูตร ความทันสมัยและความครอบคลุมของเนื้อหา ศักยภาพของคณาจารย์และนักศึกษา ตลอดจนความพร้อมของระบบสนับสนุนการเรียนการสอน และ 3) ด้านกระบวนการ พิจารณาการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผน การประเมินผลที่เหมาะสม และระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรมีความเป็นระบบและยกระดับคุณภาพบัณฑิตศึกษาอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การปรับปรุงหลักสูตร, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Abstract

This study aimed to examine the development and revision of the Master of Political Science and Doctor of Political Science programs. The research employed a qualitative approach, using in-depth interviews with 18 key informants (monks and laypersons). Data were analyzed through contextual content analysis.

The findings indicated that the development and revision of the Master of Political Science and Doctor of Political Science programs can be considered in three main dimensions: (1) Context, emphasizing the alignment of the programs with the mission, vision, philosophy, and core values of the university and faculty, as well as their responsiveness to national needs; (2) Input factors, covering the clarity of program objectives, the relevance and comprehensiveness of course content, the competence of faculty members and students, and the adequacy of instructional support systems; and (3) Process, focusing on effective instructional management in accordance with the

program plan, appropriate assessment methods, and efficient academic advising systems. These dimensions contribute to a systematic approach to curriculum development and to enhancing the overall quality of graduate education.

Keywords: Curriculum Development, Curriculum Revision, Master of Political Science Program, Doctor of Political Science Program, Mahamakut Buddhist University

บทนำ

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ การวิจัย และการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561) การพัฒนาหลักสูตรจึงมิใช่เพียงการปรับโครงสร้างรายวิชา หากแต่เป็นกระบวนการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ และความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องมีระบบประกันคุณภาพและการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความทันสมัยและได้มาตรฐานระดับสากล (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา, 2562)

ในบริบทของศาสตร์ด้านรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโลก การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) และแนวคิดธรรมาภิบาล ได้ส่งผลต่อเนื้อหาและทิศทางของหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญ (Osborne & Gaebler, 1992) หลักสูตรระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตจึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการวิจัยเชิงลึก การ

วิเคราะห์เชิงนโยบาย และการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถาบัน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาทางพระพุทธศาสนา มีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม โดยเฉพาะหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ซึ่งมุ่งผลิตนักวิชาการ นักบริหาร และผู้นำทางสังคมที่มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง การบริหารราชการ และการพัฒนาสังคมบนฐานจริยธรรม การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

นอกจากนี้ แนวคิดการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam (2003) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรควรครอบคลุมการประเมินบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) เพื่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้น การวิจัยเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา สร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ และเสริมสร้างศักยภาพบัณฑิตให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรทางพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แบบปรับปรุงรายวิชาของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ซึ่งใช้เปรียบเทียบรายละเอียดรายวิชาเดิมกับฉบับที่ปรับปรุง และ (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น ชื่อและหน่วยงาน ตอนที่ 2 ประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดระบบเพื่อวิเคราะห์และสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ตามแนวคิดของ Miles และ Huberman (1994) ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การลดทอนข้อมูล การจัดแสดงข้อมูล และการสรุปพร้อมตรวจสอบความถูกต้องของข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สามารถกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาได้เป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่

1. ด้านบริบท มุ่งวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตรกับทิศทางการพัฒนาสถาบันและประเทศ โดยพิจารณา (1) ความเชื่อมโยงกับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย (2) ความสอดคล้องกับปรัชญา อัตลักษณ์ และพันธกิจของคณะและมหาวิทยาลัย และ (3) การตอบสนองต่อความต้องการและบริบทการเปลี่ยนแปลงของประเทศ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า เน้นการประเมินองค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร ประกอบด้วย (1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม (2) ความครบถ้วนและความทันสมัยของเนื้อหารายวิชาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง (3) ศักยภาพของคณาจารย์และผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ และทักษะ และ (4) ความพร้อมของระบบสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

3. ด้านกระบวนการ มุ่งพิจารณาการดำเนินงานของหลักสูตรในทางปฏิบัติ ได้แก่ (1) การจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ (2) ความเหมาะสมของระบบการวัดและประเมินผล และ (3) ระบบการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางวิชาการจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้และการวิจัยของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร 2) ความเหมาะสมของการประเมินผลการเรียนการสอน 3) การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น

อภิปรายผล

จากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงานได้ 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านบริบท โดยพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตรกับปณิธาน วิสัยทัศน์ และปรัชญาของมหาวิทยาลัย และคณะ ตลอดจนความเชื่อมโยงกับความต้องการของประเทศ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ครอบคลุมความชัดเจนของวัตถุประสงค์หลักสูตร ความทันสมัยและความครบถ้วนของเนื้อหา ศักยภาพของคณาจารย์และนักศึกษา รวมถึงความพร้อมของระบบสนับสนุนการเรียนการสอน และ 3) ด้านกระบวนการ มุ่งเน้นประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลที่เหมาะสม และระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกิจ ชัยมุสิก (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตร์ในสังคมไทยยุคดิจิทัล ซึ่งเสนอว่าหลักสูตรควรกำหนดจุดมุ่งหมายที่ทันสมัย รองรับการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์และการศึกษาทางไกล พร้อมทั้งผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ สามารถทำหน้าที่ผู้นำชุมชนหรือองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรปรับโครงสร้างหลักสูตรทั้งจำนวนหน่วยกิตและรายวิชาให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน ส่งเสริมการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับหลักการปกครอง พัฒนาเนื้อหาให้สอดคล้องกับสังคมดิจิทัลและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ตลอดจนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสามารถสรุปได้ใน 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติด้านบริบท ซึ่งพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตรกับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ความเชื่อมโยงกับปรัชญาและเป้าหมายของคณะ ตลอดจนการตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ มิติด้านปัจจัยนำเข้า ซึ่งสะท้อนความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ หลักสูตร ความครอบคลุมและการประยุกต์ใช้ได้จริงของเนื้อหา ศักยภาพของคณาจารย์และผู้เรียน รวมถึงความพร้อมของระบบสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และมิติด้านกระบวนการ ซึ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ การประเมินผลที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ และการให้คำปรึกษาทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ทั้งสามมิตินี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย

เพื่อให้ผลการประเมินเกิดประโยชน์เชิงปฏิบัติ ควรดำเนินการดังนี้ 1) ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัย โดยทบทวนวัตถุประสงค์และเนื้อหาให้ตอบโจทย์สังคมและตลาดแรงงาน พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพคณาจารย์และนักศึกษา รวมถึงยกระดับระบบสนับสนุนการเรียนการสอนให้ทันสมัย 2) นำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการปรับโครงสร้างหลักสูตร ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ พัฒนาเนื้อหาให้รองรับบริบทสังคมดิจิทัล และจัดการอบรมเพื่อเสริมทักษะบุคลากร

อย่างต่อเนื่อง และ 3) ศึกษาติดตามผลลัพธ์ของหลักสูตรภายหลังการปรับปรุง โดยสำรวจความคิดเห็นจากนักศึกษา ศิษย์เก่า และผู้ใช้บัณฑิต เปรียบเทียบกับมาตรฐานระดับชาติและนานาชาติ รวมถึงวิจัยแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: ราชกิจจานุเบกษา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: ราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สกอ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: อว.
- สุกิจ ชัยมุสิก. (2564). กระบวนทัศน์การพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตร์ที่พึงประสงค์ในบริบทสังคมไทยยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธมคัศ*, 6(2), 64.
- M.B. Miles, & A.M. Huberman. (1994). *Qualitative data analysis*. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE. Publications.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1992). *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Stufflebeam, D. L. (2003). The CIPP model for evaluation. In T. Kellaghan & D. L. Stufflebeam (Eds.), *International handbook of educational evaluation*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.